

Tipy k chystání seminářů zaměřených na kritický přístup k ekonomii a problematice přírody a životního prostředí

(ENSb1295 Seminář ke kritické ekonomii, podzim 2020)

Následující dokument si klade za cíl sloužit jako pomocník při společném chystání seminářů – jak po stránce metodické (návrhy, jak předávat obsah jednotlivých hodin), tak trochu i obsahové (kde hledat informace k tématům jednotlivých seminářů).

Návrhy jsme dali dohromady na základě své praxe my, vyučující semináře. Rozhodně ale nejde o vyčerpávající výčet. Určitě sami znáte další postupy a zdroje, kterými se můžete inspirovat a seminář jimi obohatit – fantazii se meze nekladou!

Držíme palce

Lucka, Patrik, Mikuláš a Martin

Kde hledat informace k obsahu

Zajímavé weby

- Exploring Economics: <https://www.exploring-economics.org/en/>
- Rethinking Economics: <http://www.rethinkeconomics.org/>
- Research and Degrowth: <https://degrowth.org/>
- Community Economies: <https://www.communityeconomies.org/>
- The New Economics Foundation: <https://neweconomics.org/>

Základní legální odborné zdroje online

- Google scholar (vyhledavač odborné literatury)
- Science Direct (databáze vědeckých periodik, ne všechna má fakulta předplacená – pokud byste se k něčemu nemohli k něčemu dostat, dejte vědět)
- A samozřejmě zdroje, na které vás nasměrují stránky knihovny FSS: <https://knihovna.fss.muni.cz/ezdroje.php>

Média

- Adventures in New Economics: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLWjwSWKHGuTa8IjXi-yWV3gFH48t6SDsD>
- Degrowth talks: <https://www.youtube.com/channel/UCnmLreZXaPwgAdFhWmJbKBA>
- Podcast Trhlina

Podle témat jednotlivých hodin (podle nás zajímavé texty nebo díla, trochu bez ladu a skladu)

29.10. Ekonomický růst, problém zeleného růstu, decoupling. Nerůst, cirkulární ekonomika. Různé metody hodnocení přírody, pozice přírody v mainstreamové a ekologické ekonomii.

- „Whatis green growth and how can it help deliver sustainable development?“: <http://www.oecd.org/greengrowth/whatisgreengrowthandhowcanithelpdeliversustainabledevelopment.htm>
- „Why Growth Can't Be Green“: <https://foreignpolicy.com/2018/09/12/why-growth-cant-be-green/>

- „Do natural disasters stimulate economic growth?":
<https://www.nytimes.com/2008/07/08/business/worldbusiness/08iht-disasters.4.14335899.html>
- „Yes, we can prosper without growth": <https://degrowth.org/2015/05/15/yes-we-can-prosper-without-growth/> (existuje i v českém překladu na <http://a2larm.cz/2015/09/prosperovat-muzeme-i-bezrustu/>)
- „Decoupling debunked":
https://www.researchgate.net/publication/334453443_Decoupling_Debunked_Evidence_and_arguments_against_green_growth_as_a_sole_strategy_for_sustainability_A_study_edited_by_the_European_Environment_Bureau_EEB
- „Unraveling the claims for (and against) green growth":
<https://science.sciencemag.org/content/366/6468/950>
- „Is green growth possible?":
https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13563467.2019.1598964?casa_token=n2LC6hLgIJsAAAAA%3Aw3ErUNPjdcxNSNXMB3EBkxmA2F_Y1JaMVEFJa64C_dRlyGtGF3z7FvVtR6Wv5eKGAAbZdzYMsp2D
- Cirkulární ekonomika: <https://incien.org/cirkularni-ekonomika/>
- Základní kontury nerůstové ekonomiky dle jejích předních proponentů:
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921800912003333?casa_token=TgYj57OjljwAAAAA:nRgyz8pJXXaV8Cv3MgeGXNmgYz9asDhoOw7GA7figHnSsFUifYoLDgkc8FxcIUOd5keR8O8yfQ
- Rozdíly mezi environmentální a ekologickou ekonomikou:
https://idp.springer.com/authorize/casa?redirect_uri=https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s101130000020.pdf&casa_token=PezK1YeLflUAAAAA:edK2hkKMggM-LY5yeJyp7M47cahVXuiQpw7E053dgXx-ZCi3VJYNOaiTsv7RptKJCFg-wG7gKw5LNPj2
- K hodnocení přírody – shrnutí o environmentální cost-benefit analýze (resp. analýze nákladů a výnosů/přínosů):
<https://enviroliteracy.org/environment-society/economics/cost-benefit-analysis/>
- Krátké představení, co je multikriteriální analýza:
https://unfccc.int/files/adaptation/methodologies_for/vulnerability_and_adaptation/application/pdf/multicriteria_analysis_mca_pdf.pdf

12.11. Jak fungují peníze, peněžní systém. Alternativní měny a kryptoměny. Ekonomická moc a závod ke dnu. Extraktivismus. Základní nepodmíněný příjem.

- David Graeber – Dluh. Prvních 5000 let
- Článek „S blockchainem do nerůstové budoucnosti“ od Jana Blažka: <https://sedmagenerace.cz/s-blockchainem-do-nerustove-budoucnosti/>
- Stránka někdejší brněnské skupiny s místní měnou Rozletse: <http://rozletse.cz/>
- O zániku ikonické místní měny „Totnes Pound“ v západoanglickém městě Totnes:
<https://www.transitiontowntotnes.org/2019/03/totnes-pound-celebration/>
- „Pracující v časech klimatické změny“: <https://a2larm.cz/2016/06/pracujici-v-casech-klimaticke-zmeny/>
- Film „Závod ke dnu“ (je na Youtube i v učebních materiálech kurzu v ISu)
- Cyklus „Hrdinové kapitalistické práce“ od Saši Uhlové – úvod a rozcestník na reportáže zde:
<http://a2larm.cz/2017/09/hrdinove-kapitalisticke-prace/>
- Universal Basic Income: <https://libcom.org/tags/universal-basic-income>
- <https://basicincome.org/>
- K tématu extraktivismu text „Life by Latin America's largest open-pit coal mine“:
<https://www.aljazeera.com/indepth/features/2016/02/life-latin-america-largest-open-pit-coal-160201114829811.html>
- K tématu práce web: <https://pracebudoucnosti.cz/>

26.11. Ekonomická ponaučení a východiska z koronakrizy. Ekonomika, příroda, veřejná správa - příklad Green New Dealu a/nebo Společné zemědělské politiky. Teoretické podepření hospodářských politik (např. keynesiánství, moderní měnová teorie, ...).

- Ke společné zemědělské politice: <https://www.arc2020.eu/>
- Ekonomické pohledy na koronakrizi: <https://rosalux.cz/dopady-pandemie-covid-19-a-perspektivy-prekonani-krize-v-cesku-na-slovensku-a-v-madarsku-v-mezinarodnim-kontextu/>
- Ocasio-Cortez (2019): H. Res. 109 – Recognizing the duty of the Federal Government to create a Green New Deal. 116th Congress (2019-2020): <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/109/text>
- European Commission (2019): The European Green Deal: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>
- GND resource list: <https://undisciplinedenvironments.org/2020/07/16/green-new-deals-a-resource-list-for-political-ecologists/>
- Degrowth and the Green New Deal: <https://theecologist.org/2019/oct/28/degrowth-and-green-new-deal>
- Degrowth vs. the Green New Deal: <https://briarpatchmagazine.com/articles/view/degrowth-vs.-the-green-new-deal>
- The Poverty of Luxury Communism: <http://libcom.org/blog/poverty-luxury-communism-05042018>
- The shitty new communist futurism: <https://entitleblogdotorg3.wordpress.com/2018/01/25/the-shitty-new-communist-futurism/>
- Corona Capitalism: Struggles Over Nature (with Andreas Malm): <https://www.youtube.com/watch?v=8LSQLBFQruo>
- Globální ekonomika není schopna čelit koronaviru, natož změnám klimatu. Karanténa je příležitost: <https://a2larm.cz/2020/04/globalni-ekonomika-neni-schopna-celit-koronaviru-natoz-zmenam-klimatu-karantena-je-prilezitost/>
- <https://www.gndforeurope.com/>
- Moderní měnová teorie (teoretické souvislosti Green New Dealu): <https://denikreferendum.cz/clanek/29432-moderni-penezni-teorie-nahani-strach-pravem>

10.12. Alternativy k současné ekonomice – jiné ekonomiky a alternativní ekonomické modely. Nepeněžní ekonomika, ekofeminismus. Sociální a solidární ekonomika a přístupy k otázce solidarity v různých ekonomických teoriích.

- Přednáška Mary Mellor „Sustaining Life, Ecofeminism and Economic Man“: https://www.youtube.com/watch?v=AjF_AL2_mLk
- Práce J.K. Gibson-Graham – např. kniha Take back the economy; článek Diverse economies: performative practices for ‚other worlds‘ dostupný přes knihovní zdroje tady: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0309132508090821>
- Web Community Economies: <https://www.communityeconomies.org/>
- Práce Kate Raworth o Doughnut economics (<https://www.kateraworth.com/doughnut/>)
- Číslo Sedmé generace věnované ekofeminismu: <https://sedmagenerace.cz/casopisy/042016/>
- Kniha Sacred economics Charlese Eisensteina: <https://sacred-economics.com/>
- Koncept „sharing economy“ (sdílená ekonomika) a jeho kritiky
- Práce Silke Helfrich a Davida Bolliera o commons – např. <http://patternsofcommoning.org/contents/> či <http://wealthofthecommons.org/contents>
- Social reproduction theory: <https://www.radicalphilosophy.com/article/social-reproduction-theory-2>
- Silvia Federici – Marx, Gender and the Reproduction of the Working Class: <https://www.youtube.com/watch?v=L0rpVq-QcY>

14.1. Sociální a solidární ekonomika v praxi: Komunitní ekonomika, freeshopy, eko-sociální podnikání. Samozásobitelství, alternativní potravinové sítě.

- Český výzkum alternativních ekonomik: <http://alternativniekonomiky.fss.muni.cz/>
- Kniha Take back the economy a web Community economies (<https://www.communityeconomies.org/>)
- Výzkumný projekt Sharecity: <https://sharecity.ie/>
- Práce Silke Helfrich a Davida Bolliera o commons – např. <http://patternsofcommoning.org/contents/> či <http://wealthofthecommons.org/contents>
- Výzkumný projekt Spaces of quiet sustainability <https://tichaudrzitelnost.geogr.muni.cz/>

Postup při chystání seminářů

Doporučené zásady přípravy

SVOLÁNÍ SKUPINY – způsob svolávání a celkově koordinace přípravné skupinky je na vás. Ve finální verzi sylabu jsou napsáni všichni, kteří by se měli na daném semináři podílet – včetně vyučujících, na nás myslíte prosím taky ☺). Nabízí se varianta přes emaily (najdete v ISu), nebo jakkoli jinak – Messenger, Whatsapp, Signal, ... Na vyžádání může Martin Černý zapnout Zoom, kde se můžete virtuálně potkat. Potkat se samozřejmě můžete i na jakékoli jiné platformě (jitsi, whereby, skype, ...).

ROLE VYUČJÍCÍCH – jsme k dispozici pro obsahovou i metodickou podporu. Alespoň jeden z nás se bude vždycky účastnit chystání konkrétního semináře. Je možné nás oslovit s přípravou konkrétní aktivity s jasným zadáním. Naopak nebudeme přípravu seminářů koordinovat – dokonce ani nemáme v kapse žádný záložní plán. Prostě je to fakt úplně na vás („co dáte, to dostanete“ ☺)!

Budeme rádi, pokud s námi budete jakoukoli formou komunikovat svůj záměr s obsahem hodiny – buď například vyplněným „[plánu hodiny](#)“ ve [sdílené složce k semináři](#), krátkým informačním mailem apod. Není to proto, že bychom vás chtěli kontrolovat, ale abychom se mohli trochu připravit a vylovit naše znalosti k danému tématu a případně vás podpořit během realizace.

PLÁNOVÁNÍ SEMINÁŘŮ – vřele doporučujeme využít dokument „[plán hodiny](#)“ ve [sdílené složce](#) na google drive. Stejný dokument je ke stažení v učebních materiálech kurzu v ISu. Dokument vás sám navede. Navrhujeme postupovat tak, že si nejprve řeknete cíle hodiny – co chcete ostatní naučit, s čím je seznámit, co chcete, aby po hodině věděli či uměli („co se změní s účastníky semináře po jeho absolvování?“). Pak teprve vymýšlejte vhodné aktivity.

Příklad cíle: „Účastníci semináře po hodině vědí, v čem je koncept zeleného růstu kontroverzní“. Vhodnou aktivitou by například bylo nechat ostatní dopředu přečíst 2 texty s argumenty pro a proti konceptu zeleného růstu a pak je na semináři diskutovat formou panelové diskuse.

ÚKOL PRO OSTATNÍ – je možné zadat ostatním nějaký úkol dopředu. V takovém případě navrhujeme, aby nebyl moc dlouhý a zaslali jste ho ostatním do pondělí před seminářem – ledaže by byl pádný důvod jej poslat později. Jako nejefektivnější variantu navrhujeme poslat zadání úkolu mailem přes nás, protože máme v ISu možnost poslat hromadný email všem.

DĚLBA PRÁCE – je určitě užitečné rozdělit si, co (jakou aktivitu) bude kdo chystat. Není nutné (a ani by to asi nešlo), aby všichni chystali všechno. Až si řeknete, co byste na semináři chtěli dělat a sestavíte si orientační harmonogram (opět doporučujeme využít „[plán hodiny](#)“), můžete se například rozdělit do dvojic nebo trojic, které nachystají jednotlivé aktivity/části semináře. Nezapomínejte mezi sebou průběžně komunikovat, ať aktivity nejsou monotónní nebo se tematicky nepřekrývají.

INTERAKTIVITA – doporučujeme směřovat spíše k interaktivním formám (konkrétní návrhy viz níže). Pokud byste rádi pracovali s „frontálními“ metodami (prezentace, přednáška/referát), ze zkušenosti doporučujeme, aby nezabíraly příliš mnoho času (někdy je to opravdu nejrychlejší forma předání nějaké informace – ale zdaleka nejvíc náročná na pozornost, která zvlášť v online prostředí snadno uteče jinam – však to určitě znáte).

ZPĚTNÁ VAZBA – na konci semináře navrhujeme nechat prostor pro zpětnou vazbu od ostatních i pro vaše krátké zhodnocení celého semináře (zhruba 10-15 minut). Můžete se tak dozvědět nejen, jak se vám to povedlo, ale taky si vzít spoustu užitečných tipů od ostatních, co si třeba užili, nebo co příště udělat trochu jinak.

Takže – doporučený plán:

- 1) Svolat se (ideálně např. měsíc nebo tři týdny dopředu) a domluvit si komunikační kanál
- 2) Dohodnout se na obsahu semináře, jednotlivých aktivitách a jejich návaznosti a na tom, kdo je bude mít na starosti
- 3) Průběžně se scházet, je-li třeba
- 4) Včas (například pondělí před seminářem) poslat případné úkoly ostatním k přípravě na seminář
- 5) Nejpozději den před seminářem zkontrolovat, zda je vše připraveno
- 6) Zrealizovat seminář
- 7) Na konci si nezapomenout říct o zpětnou vazbu
- 8) Odpočinout si po dobře odvedené práci 😊

Metody

E-U-R

Metoda přirozeného učení E-U-R („Evokace“ – „Uvědomění si významu informací“ – „Reflexe“) znamená, že se snažíme hodinu/aktivitu stavět na vstupních znalostech každého z účastníků tak, aby nové informace mohly být zasazeny do předchozích. Co to znamená prakticky?

V části „evokace“ evokujeme téma na základě toho, co o něm již účastníci vědí. *Příklad evokační aktivity: „Udělejte si myšlenkovou mapu toho, co vás napadne, když se řekne „ekonomický růst.“*

Ve fázi „uvědomění“ seznamujeme účastníky s novými informacemi, které na již existující znalosti o tématu navazují a nějak je rozvíjejí, doplňují či konfrontují. *Příklad aktivity na uvědomění si významu informací: „Přečtěte si text o tom, jak ekonomický růst škodí přírodě. Diskutujte o tom, co nového jste se z textu dozvěděli, co se vám na něm líbilo/nelíbilo a proč.“*

Ve fázi „reflexe“ se snažíme účastníkům zvědomit, co že se to vlastně během hodiny naučili. *Příklad reflexe: „Než skončíme, řekněte alespoň jednu novou informaci, kterou jste se dneska dozvěděli, a která vás překvapila/zaskočila/naštvala/potěšila/...“.* Pozn.: nemusí jít nutně o znalosti, ale i o postoje (ideálně argumentačně podložené).

E-U-R je spíš zásadou – metodou, filosofií – která se nám v minulosti při chystání seminářů osvědčila, než konkrétní formou výuky. Pokud byste E-U-R chtěli využít (což určitě doporučujeme), seznamte se s bližším popisem metody v učebních materiálech v ISu. (Materiál laskavě poskytl pro potřeby kurzu kolegyně z organizace NaZemi.)

Konkrétní formy (návrhy)

- **Skupinová práce** (rozdělení na skupinky čili „breakout rooms“ se zadáním, co mají diskutovat)
- **Moderovaná diskuse** (např. „reading group“ – za „domácí úkol“ si něco přečteme, pak o tom společně diskutujeme; n+co krátkého lze nechat přečíst i v rámci hodiny). Moderátor*ka má dopředu okruhy otázek a diskusi usměrňuje.
- **Panelová diskuse** (např. pro a proti nějakého konceptu, názoru, teorie, ...), zaměřené na trénink argumentace; lze udělat i ve formě rolové hry (viz níže).
- **Rolová hra** – účastníci mají za úkol v diskusi vystupovat s nějakým zadáním a hájit nějaké stanovisko (opatrně – je možné, že lidi pak zapomenou z rolí vystoupit, je třeba opravdu hru ukončit a nechat vystoupit z rolí)
- **World café:** <http://www.theworldcafe.com/key-concepts-resources/world-cafe-method/>

- **Pecha kucha:** <https://en.wikipedia.org/wiki/PechaKucha>
- **Silent conversation:** <https://www.facinghistory.org/resource-library/teaching-strategies/big-paper-silent-conversation>
- **(Krátký) film/video/poslech** a následná diskuse
- **Host** – je užitečné rozmyslet si víc dopředu, koho chceme pozvat a na jaké téma by měl* a hovořit, aby hosté měli čas (ideálně měsíc) a mohli si svůj vstup promyslet.
- **Podcast** (namluvení a napslouchání podcastu před hodinou, nahrání do ISu, následně např. diskuse – ideální pro shrnutí zásadních informací k tématu)
- **Přednáška/prezentace** (doporučujeme nedělat příliš dlouhé, max. např. 15-20 minut – je náročné na pozornost; když už, tak ideálně prokládat diskusí nebo vizuálním doprovodem – nástěnkou, sdílením obrazovky, ...)
- **Virtuální exkurze** (natočit vstup z nějaké praktické ukázky, kdo vede KPZ, kdo natočí prohlídku KPZ – klip, jak si lidi vyzvedávají podíly... normálně bychom se tam šli podívat, ale můžeme totéž zprostředkovat videem)
- **Hra, kvíz, soutěž** (viz např. níže tipy na online aktivity)
- **Řada dalších interaktivních metod** v příručce Arts-based methods for transformative engagement: <https://edepot.wur.nl/441523>

Doporučení na online výuku

Klasiky

- **docs.google.com** – dvě využitelné varianty (nezapomenout nastavit sdílení „všem, kteří mají odkaz“, když budete do chatu v Zoomu posílat odkaz):
  - o **Sdílený dokument** – je možné předpřipravit dokument, dají se v něm dělat brainstormingy, zaznamenávat výstupy skupinových aktivit (Zoom umožňuje dělení do skupin, ty pak mohou sdílet obrazovku ostatním, když se všichni vrátí do hlavního „roomu“)
  - o **Sdílená prezentace**, do které mohou psát např. jednotlivé skupiny při skupinové práci (každá na svůj slide), nebo jí lze doprovodit výklad a dopisovat tam věci např. z různých brainstormingů a podobně.
- Jeden sdílený disk pro účely semináře už máme založený ([tady](#)) – využívejme, prosím, ten

Aplikace

Nesourodá směska různých „vychytávek“, které osvěží online výuku a umožňují intenzivnější interakci, aby ostatní neusnuli:

- **kahoot.com** – odlehčené kvízy na opakování, lze celkem libovolně „naprogramovat“ – ostatní se přihlásí přes kód online buď přes počítač, nebo přes smartphone
- **coogle.it** – na tvorbu myšlenkových map
- **mentimeter.com** – při evokaci, zpětných vazbách – více variant, osvědčily se hlavně slovní mraky
- **wordwall.net** – hlavně na přiřazování pojmů, trochu opakovací věci, ale dá se tam toho vymyslet fakt hodně (příklad: <https://wordwall.net/resource/2458836/národn%C3%AD-obrozen%C3%AD>)
- **google jamboard** (<https://jamboard.google.com/>) – online verze nalepování post-it lístečků či participativní „nástěnky“ – umožňuje posbírat nápady ve skupině a třeba je seskupit do tematických klustrů
- **flinga** (<https://www.eduappcenter.com/apps/329>) – funguje podobně, nemáme osobně vyzkoušeno (vyžaduje vytvoření bezplatného účtu). Na <https://www.eduappcenter.com/> se dá najít spousta dalších věcí.

Virtuální nástěnky

Chybí vám v online prostředí tabule/flipchart? Výhodou virtuálních nástěnek je, že sepsané věci tam pak zůstanou jako výstup a učební materiál:

- **padlet.com**

- **miro.com** (umí toho víc a nemá omezený počet nástěnek)
- **profi verze Zoomu** (kterou máme k dispozici) umožňuje nepříliš sofistikovanou funkci whiteboard

Podcasty

Lze namluvit „přednáškový“ vstup dopředu a poslat ostatním např. přes IS (dát do studijních materiálů), např. přes freeware program Audacity nebo jakýkoli jiný, který dokáže nahrát zvuk do počítače (lze pak exportovat jako mp3 nebo jiné formáty):

- **audacityteam.org**

Aktivita

V Zoomu jde posílat **zprávy v soukromém chatu**, tj. vybereme si jen jednoho účastníka konverzace a tomu něco pošleme. Může se to využít třeba na vysvětlování různých pojmů ostatním, které si budou mít ostatní v nějakém čase za úkol na internetu nahledat apod. (v podstatě to dělá „z nevýhody výhodou“ – stejně sedíme všichni na internetu, tak jenom překlikneme, něco nahledáme a pak si to zkusíme utřídit tak, aby to ostatní pochopili).

Breakout rooms – skupinové práce. V Zoomu můžeme účastníky poslat do separátních skupinek, kde jim nastavíme čas, jak dlouho na skupinovou práci mají (po jeho uplynutí je Zoom automaticky navrátí do hlavní session). Hlavní host se mezi nimi může pohybovat, tj. vniknout jim do skupin a zjistit, jak jsou na tom (uvidí vás, nejde o žádné odposlouchávání).

Poslech/sledování videa – funguje stejně jako v realu, můžeme sdílet obrazovku i zvuk s nějakým výukovým videem. Jen pozor na nastavení mikrofonu, dobré nejdřív na chvíli vyzkoušet (jestli to všichni slyší) a až pak „naostro“.

Naopak **moc nefunguje frontální výklad** (odzkoušeno), i třeba proložený diskusemi apod. To je náročné na pozornost i v realu, tím víc pak posluchači odpadávají ve „virtuálu“ (nezbytné přednáškové vstupy lze řešit např. podcasty, viz výše).

Další tipy

Toto je spíš záznam různých nápadů, které v některých situacích mohou fungovat, v jiných možná ne – sestaveno na základě náhodného vybírání tipů od zahraničních vyučujících na twitteru, vlastních zkušeností Martina, Lucky a Nadi Johanisové a ptaní se po různých známých, kteří učí na střední nebo na vysoké škole a zažili jarní semestr online:

- Whatsapp/Signal/Messenger skupina na přípravu hodin ve skupinách – užitečné pro společné projekty.
- Povzbudit ostatní, aby se během online výuky **ptali** a využívali k tomu např. možnost „**soukromého chatu**“, což je výborná vlastnost Zoomu – může povzbudit ty, kteří by se jinak před celou „třídou“ nezeptali. Užitečný může být i skupinový chat – ostatní tam můžou průběžně psát svoje otázky či komentáře, a vzájemně na sebe reagovat, aniž by rušili hodinu. Pro vyučujícího je nicméně náročné zároveň vést hodinu a sledovat chat, proto může být užitečné tím pověřit dalšího člověka.
- Užitečné může být (ale to je stejné jako v prezenční výuce a asi jasné) i nechat posluchače zeptat se na otázky, než uzavřeme nějaké téma a pustíme se k dalšímu.
- Na závěr nechat čas na to, aby si ostatní napsali, **co se dneska naučili a co jim stále k tématu vrtá hlavou**. Zájemci mohou své myšlenky sdílet s ostatními (opět ale stejné jako v klasické výuce, běžná technika na reflexe, asi ne zcela neznámá ☺).
- Online neznamená absenci fyzická. Pokud fungují webkamery, dá se využít různých gest rukou (nejen k hlášení se o slovo, ale třeba i k „check-inu“ – ukažte na prstech od jedné do pěti, nakolik tématu rozumíte, jakou máte dnes náladu, kolik vám ještě zbývá energie...)
- Podobně se dá pracovat s fyzickým prostředím, v němž se účastníci nacházejí. I na dálku je tak možné např. nechat ostatní něco kreslit (tužkou na papír, a papír pak podržet před kamerou) a vytvářet modely dané situace/vztahu například z nahodilých domácích předmětů (tedy „vytvořte model ekonomiky z toho, co máte zrovna po ruce“).

- **Pozornost** klesá s časem a čím dál hlouběji do semestru to bude jenom horší. Nezapomínejte o pauzách dělat nějaké lehké fyzické cvičení na prokrvení, případně si uvařit k výuce čaj, kávu, ... Lze udělat i organizované „energizery“ (rozcvičky). Dělat před webkamerou jednoduché jógové cviky či dýchací cvičení je trochu bizarní a asi to vyžaduje kolektiv s otevřenou myslí, docela dobře to ale slouží svému účelu.
- Otázka je, jak s **pauzami**. Někdo říká, že se mu osvědčují spíše delší bloky a poté delší pauza, někdo zase úplně naopak. Nejlepší asi je se s ostatními dopředu dohodnout.
- Dobré je střídání **formátů** – např. nechat účastníky na chvíli něco samostatně promyslet/napsat, potom pracovat ve dvojicích či malých skupinkách („breakout rooms“), potom se vrátit do velké skupiny. Funguje to i v běžné výuce, ale online ještě víc, protože je tak snazší udržet pozornost, nebo si třeba odběhnout pro kafe.☺
- Otázka **kamer**: těm, kteří nějakou aktivitu vedou („učí“), obvykle vyhovuje mnohem víc, když ostatní (nebo aspoň většinu z nich) vidí – a oni jeho/ji. Jednak to líp drží pozornost, jednak je možné z výrazu tváří (pokud kamera zrovna nezamrzne) aspoň trochu usuzovat na úroveň zaujetí versus upadnutí do letargie. Nicméně nikoho nemůžeme k zapnuté kameře nutit (a to je dobře), takže otázku zapnutých kamer můžeme nechat v rovině prosby – „zvažte, zda můžete mít zapnutou kameru, mně jako vyučujícímu to pomůže, abych viděl*a, jak jste na tom“.
- **Dělba práce**: vést hodinu po obsahové stránce, technicky zajišťovat chod věcí (break out rooms apod.) a ještě třeba odpovídat na otázky v chatu je na jednoho člověka až dost, a je skvělé na to mít pomocníka – nebo dva.
- **Zpětná vazba**: ještě víc než obvykle mi přijde důležité se ptát, jestli je pro ostatní zvolený formát funkční, jestli stíhají a **jak se jim v téhle situaci celkově daří**.